

2025 METŲ VALSTYBĖS SOCIALINIŲ FONDŲ ATASKAITŲ RINKINIO FINANSINIO AUDITO REZULTATAI

2025 m. gegužės 15 d.

Nr. FAE-5

SANTRAUKA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės įstatymu ir Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu, atlikome 2025 m. valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinio finansinį auditą.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, kurie apima tarptautinius audito standartus. Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu nustatyti dalykai, o nepriklausomos nuomonės dėl valstybės socialinių fondų metinių ataskaitų rinkinį sudarančių

- ✓ Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių,
- ✓ Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių ir
- ✓ Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių

pareiškiamos audito išvadoje. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 1–3 prieduose „Audito apimtis ir metodai“ (46–54 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Valstybinio socialinio draudimo fondo metinių ataskaitų rinkinys

1. 2025 m. fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniuose yra reikšmingų duomenų iškraipymų

Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo (VSDF) konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto

vykdymo ataskaitų rinkinių pareiškėme sąlygines nuomones, nes nustatėme reikšmingų duomenų iškraipymų finansinės būklės, veiklos rezultatų, grynojo turto pokyčių ataskaitų (per vienerius metus gautinų sumų, trumpalaikių įsipareigojimų, grynojo turto (rezervų ir sukaupto perviršio), pagrindinės veiklos finansavimo pajamų ir socialinių išmokų sąnaudų, pagrindinės veiklos perviršio ar deficito, grynojo perviršio ar deficito) ir biudžeto pajamų ir sąnaudų ataskaitos (iš valstybės ir (ar) kitų gautų pinigų, socialinio draudimo išmokų sąnaudų ir einamųjų metų rezultato) straipsniuose bei atitinkamų duomenų rinkinių aiškinamuosiuose raštuose. Reikšmingus iškraipymus lėmė šios aplinkybės:

- ✓ išliko ankstesnių laikotarpių iškraipymų – nepakeisti informacinių sistemų nustatymai ir neidentifikuotas mastas neapskaitytų ūkinių operacijų, susijusių su periodinių ir dalies vienkartinių išmokų skyrimu (tais atvejais, kai dėl įvairių priežasčių šios išmokos nepasiekė gavėjų). Dėl to negalime patvirtinti, kokia suma turi būti didesni fondo įsipareigojimai išmokų gavėjams (146,8 mln. Eur), socialinių išmokų sąnaudos (8 460,2 mln. Eur) ir mažesnis grynasis perviršis (946,9 mln. Eur);
- ✓ apskaičiuojant motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų dydį, turi būti įvertinamos ir šių išmokų mokėjimo laikotarpiu asmens gautos darbinės veiklos pajamos. Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme, Ligos ir motinystės socialinio draudimo nuostatuose, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos nustatytose procedūrose trūksta nuostatų, kokius patikrinimo veiksmus / procedūras reikia atlikti siekiant įsitikinti, ar asmuo užsienio šalyse neturėjo darbinės veiklos pajamų. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (Fondo valdyba) turi ribotas galimybes gauti tokią informaciją ir tuo pačiu valdyti riziką dėl minėtų išmokų permokų susidarymo. Dėl to negalime patvirtinti 454, 9 mln. Eur motinystės socialinio draudimo išmokų sąnaudų ir su jomis susijusių sumų teisingumo;
- ✓ Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme, Ligos ir motinystės socialinio draudimo nuostatuose nėra aiškaus teisinio reglamentavimo, kaip praktikoje užtikrinti, kad būtų įgyvendintas vaiko priežiūros išmokos mokėjimo už tą patį vaiką ir už tą patį laikotarpį sutapties (Lietuvoje ir kitose šalyse) vengimo principas, o Fondo valdybos vidaus kontrolės procedūros nepakankamos šiam tikslui pasiekti ir taikomos nenuosekliai. Dėl to negalime patvirtinti 317,9 mln. Eur vaiko priežiūros išmokų sąnaudų ir su jomis susijusių sumų teisingumo;
- ✓ atidėtų socialinio draudimo įmokų įsiskolinimai administruojami nesilaikant Valstybinio socialinio draudimo įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų – draudėjams pažeidus sprendimuose nustatytas sąlygas, jie laiku nenutraukiami ir administruojami toliau, nepradedant įsiskolinimo sumos kartu su palūkanomis išieškojimo iš draudėjo priverstine tvarka. Dėl to negalėjome patvirtinti ilgalaikių gautinų (4,9 mln. Eur) ir su jomis susijusių sumų likučių teisingumo.

Detaliau nustatyti iškraipymai pateikti valstybinio audito išvados dalyje „Valstybinio socialinio draudimo fondo metinių ataskaitų rinkinys“, o išsamus nustatytų dalykų aprašymas ir jų vertinimas – šios ataskaitos 1.1 poskyryje, 14–27 psl.

Garantinio fondo metinių ataskaitų rinkinys

2. 2025 m. fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai visais reikšmingais atžvilgiais teisingi

Pareiškėme besąlygines nuomones dėl 2025 m. Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių. Nuomonių pagrindai pateikti valstybinio audito išvados dalyje „Garantinio fondo metinių ataskaitų rinkinys“, o detalesnė informacija – šios ataskaitos 2 skyriuje, 36–38 psl.

3. Netikslios kreditorinių reikalavimų sumos teismo nutartyse ar kreditorių susirinkimų sprendimuose kelia nepagrįstai didesnių išmokų iš Garantinio fondo riziką

Nustatyta problema, kai bankrutuojančio asmens nemokumo administratoriai, teikdami teismui ar kreditorių susirinkimui tvirtinti darbuotojų kreditorinius reikalavimus, nesilaikydami Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų, galimai nesutikrina darbuotojų reikalavimo sumų su jas pagrindžiančiais dokumentais ir pateikia jas tvirtinti neatskaičius mokėtinų mokesčių.

Nors teismo nutartis ir kreditorių susirinkimo sprendimas fondo administratoriui yra privalomai vykdomas dokumentas, vis dėlto atliekamų darbo procedūrų metu Fondo valdybos Kauno skyrius 261 kartą (t. y. beveik kas trečio gauto dokumento atveju) identifikavo riziką ir kreipėsi į nemokumo administratorius ar teismus su prašymu patikslinti (pakoreguoti) teismo nutartyje ar kreditorių susirinkimo sprendime pateiktą bankrutuojančio asmens darbuotojui mokėtinos išmokos sumą.

Kreipimaisi dėl netikslios (neteisingos) kreditorinių reikalavimų sumos tikslinimo (koregavimo) didino administracinę naštą ir ilgino išmokų išmokėjimo terminus, tačiau tai leido išvengti nepagrįstai didesnių Garantinio fondo išmokų. Auditorių vertinimu, 2025 m. išvengtų galimų permokų vienam darbuotojui vidurkis siekė 38 proc. teismo nutartyje (ar kreditorių susirinkimo sprendime) jam patvirtintos sumos, t. y. išvengta apie 1,1 tūkst. Eur didesnės darbuotojui išmokėtos išmokos.

Nuo 2026-01-06 pakeitus Fondo valdybos direktoriaus tvirtinamas išmokų iš Garantinio fondo skyrimo ir mokėjimo darbo procedūras, panaikintas įpareigojimas Fondo valdybos Kauno skyriui tikrinti teismo ar kreditorių susirinkimo patvirtintus reikalavimus, anksčiau valdyta rizika dėl nepagrįstai didesnių išmokų mokėjimo iš Garantinio fondo nuo 2026 m. nebėra valdoma (2.2 poskyris, 36–38 psl.).

Ilgalaikio darbo išmokų fondo metinių ataskaitų rinkinys

4. 2025 m. fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai visais reikšmingais atžvilgiais teisingi

Pareiškėme besąlygines nuomones dėl 2025 m. Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių. Nuomonių pagrindai pateikti valstybinio audito išvados dalyje „Ilgalaikio darbo išmokų fondo metinių ataskaitų rinkinys“, o detalesnė informacija – šios ataskaitos 3 skyriuje (39 psl.).

5. Sparčiai augant Rezerviniam fondui, jo valdymui bus svarbūs Finansų ministerijos sprendimai dėl bendrų rezervų sudarymo ir valdymo principų nustatymo

2025 m. pabaigoje Valstybinio socialinio draudimo rezervinis fondas (Rezervinis fondas) sudarė 4 515,1 mln. Eur (63,9 proc. praėjusių metų biudžeto sąnaudų ir 5,4 proc. BVP). 2025 m. Finansų ministerija į vertybinius popierius investavo 2 108,68 mln. Eur (iš jų 1 834,9 mln. Eur – ilgalaikės investicijos), į terminuotus indėlius – 1 090,0 mln. Eur. Ataskaitiniais metais iš viso gauta 69,5 mln. Eur palūkanų. Prognozuojama, kad iki 2028 m. pabaigos Rezervinis fondas išaugs iki 7 807 mln. Eur.

Priėmus Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimus, už 2026 m. I ketv. į VSDF biudžetą už iš pensijų kaupimo pasitraukusius asmenis pervesta 1 321,2 mln. Eur (2026 m. buvo planuota 550 mln. Eur) nutraukusių kaupimą dalyvių pinigų („Sodros“ ir valstybės skatinamųjų įmokų). Vyriausybei 2026 m. priėmus Rezervinio fondo sudarymo ir valdymo nuostatų pakeitimus, pagal Pensijų kaupimo pakeitimo įstatymą į VSDF biudžetą sugrįžę pinigai kas ketvirtį bus pervedami į Rezervinio fondo sąskaitą. Tai leis Finansų ministerijai greičiau juos investuoti.

Rezervinio fondo valdymo sprendimams bus itin aktualus Valstybės kontrolės Finansų ministerijai pateiktos rekomendacijos – sistemiškai peržiūrėti rezervų teisinį reglamentavimą, nustatyti bendrus jų sudarymo ir valdymo principus, užtikrinti jų sąsajas su valstybės skolinimosi politika – įgyvendinimas (numatoma įgyvendinti iki 2026-12-31) (1.4 poskyris, 34–36 psl.).

6. Parengtas naujas valstybės socialiniams fondams skirtas standartas, pagal kurį, atsiskaitant už 2026 metus, bus rengiamas vienas ataskaitų rinkinys

Finansų ministerija 2025 m. parengė naują valstybės socialiniams fondams skirtą 32-ąjį viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartą. Standarte nustatyta valstybės socialinių fondų ataskaitų sudėtis ir ataskaitose teikiama informacijai taikomi reikalavimai. Patvirtinus naują standartą, sudarytos sąlygos Valstybės kontrolės 2017 m. teiktai rekomendacijai įgyvendinti – rengti vieną kaupimo principu parengtą valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinį. Atsižvelgdama į naujo standarto reikalavimus, Fondo valdyba 2026 m. dar turi peržiūrėti ir patikslinti teisės aktus, susijusius su fondo biudžeto rengimo principais, pajamų ir sąnaudų bei įplaukų ir išlaidų klasifikacija (5 skyrius, 40 psl.).

Rekomendacijos

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Siekiant užtikrinti ES socialinės apsaugos koordinavimo reglamentuose nustatyto išmokų sutapties vengimo principo bei Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies ir Ligos ir motinystės socialinio draudimo nuostatų 56¹ punkto tinkamą įgyvendinimą, taip pat valdyti riziką, susijusią su galimybe gauti kelias tos pačios rūšies vaiko priežiūros išmokas už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį iš Lietuvos ir užsienio šalių, keisti teisės aktus ir juose reglamentuoti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos ir teritorinių skyrių funkcijas, atsakomybę ir

kontrolę (įskaitant institucijų veiksmus kreipiantis į atitinkamas užsienio šalių institucijas ir asmenų, pateikusių prašymus vaiko priežiūros išmokai gauti, pareigas), kai skiriant ir mokant vaiko priežiūros išmokas:

- taikomi ES socialinės apsaugos koordinavimo reglamentai;
 - taikomos tarptautinės dvišalės socialinės apsaugos sutartys;
 - netaikomas nurodytas tarptautinis reglamentavimas ir nepasirašytos tarptautinės dvišalės sutartys (1-asis audito rezultatas).
2. Siekiant valdyti riziką dėl išmokų permokų susidarymo dėl užsienio šalyse gautų, tačiau asmens nedeklaruotų darbinės veiklos pajamų, keisti teisės aktus ir juose reglamentuoti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos ir teritorinių skyrių funkcijas, atsakomybę ir kontrolę gaunant ir vertinant informaciją apie apdraustojo asmens motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų mokėjimo laikotarpiu gautas užsienio šalyse darbinės veiklos pajamas (įskaitant prievolę apdraustiesiems asmenims pranešti išmokų administratoriui apie tokių pajamų gavimą) (1-asis audito rezultatas).
 3. Siekiant užtikrinti pagrįsto dydžio išmokų iš Garantinio fondo mokėjimą (išvengti galimų permokų susidarymo), efektyviai naudoti visų su šiuo procesu susijusių šalių administracinius resursus, imtis priemonių, kuriomis būtų valdoma rizika dėl netikslių (nepagrįstų) darbuotojų kreditorinių reikalavimų sumų patvirtinimo teismo nutartyse ar kreditorių susirinkimo sprendimuose (3-asis audito rezultatas).

Valstybinei socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

4. Siekiant užtikrinti ES socialinės apsaugos koordinavimo reglamentuose nustatyto išmokų sutapties vengimo principo bei Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies ir Ligos ir motinystės socialinio draudimo nuostatų 56¹ punkto tinkamą įgyvendinimą, taip pat valdyti riziką, susijusią su galimybe gauti kelias tos pačios rūšies vaiko priežiūros išmokas už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį iš Lietuvos ir užsienio šalių, nustatyti papildomas vidaus kontrolės procedūras (priemonės), užtikrinančias vaiko priežiūros išmokų skyrimo pagrįstumo ir teisėtumo kontrolę, kai dėl to paties vaiko gimimo teisę gauti išmokas įgyja skirtingų valstybių apdraustieji (1-asis audito rezultatas).
5. Siekiant užtikrinti pagrįsto dydžio išmokų iš Garantinio fondo mokėjimą (išvengti galimų permokų susidarymo), efektyviai naudoti visų su šiuo procesu susijusių šalių administracinius resursus, imtis priemonių, kuriomis būtų valdoma rizika dėl netikslių (nepagrįstų) darbuotojų kreditorinių reikalavimų sumų patvirtinimo teismo nutartyse ar kreditorių susirinkimo sprendimuose (3-asis audito rezultatas).

Vidutinės svarbos rekomendacijos įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (41–45 psl.). Mažesnės svarbos rekomendacijos pateiktos 4 priede „Audito metu teiktos mažesnės svarbos rekomendacijos“ (55–57 psl.).

Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.